

Bruselj, 30. november 2018
(OR. en)

14302/1/18
REV 1

SAN 403
PHARM 59

DOPIS

Pošiljatelj:	generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Seja Sveta za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov 7. decembra 2018 Obravnavanje nezaupanja v cepljenje na ravni EU in držav članic: izzivi in možnosti v digitaliziranem svetu – <i>izmenjava mnenj</i>

V prilogi vam pošiljamo dopis predsedstva za javno izmenjavo mnenj o temi „Obravnavanje nezaupanja v cepljenje na ravni EU in držav članic: izzivi in možnosti v digitaliziranem svetu“, ki bo potekala na seji Sveta EPSCO 7. decembra 2018. Predsedstvo je pripravilo sklop treh vprašanj, navedenih ob koncu besedila, da bo razprava tako bolj strukturirana.

**Obravnavanje nezaupanja v cepljenje na ravni EU in držav članic:
izzivi in možnosti v digitaliziranem svetu**

OZADJE IN IZZIVI

Cepljenje sodi med največje dosežke javnega zdravja 20. stoletja, s katerim nam je v svetovnem merilu uspelo izkoreniniti črne koze in otroško paralizo ter precej omiliti breme nekoč zelo razširjenih bolezni, kot sta davica in tetanus. Kljub temu, da znanstveni krogi na splošno soglašajo, da so cepiva ena od najpomembnejših in najučinkovitejših preventivnih možnosti na voljo sodobni medicini, pa bolezni, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem, vse bolj ogrožajo javno zdravje skoraj povsod po Evropi. Ta razkorak med teoretičnim znanjem in stanjem v praksi je moč pripisati različnim vzrokom, med drugim naraščajočemu nezaupanju v cepljenje. Novodobne komunikacijske in informacijske tehnologije, ki omogočajo hitro in enostavno širjenje vseh vrst sporočil, vključno z dezinformacijami o cepivih in cepljenjih, lahko vzbujajo zaskrbljenost zaradi cepljenja. Po drugi strani pa bi hiter razvoj na tem področju lahko prispeval k boljši promociji zdravja, pa tudi boljšem preprečevanju bolezni.

Nezaupanje v cepljenje in upad zaupanja

Napačne predstave o cepljenju so pozornost javnosti odvrnile od koristi cepljenja ter povzročile nezaupanje v znanost in strah pred možnimi neželenimi učinki. Razlogov za vse večje nezaupanje je več in vseh morda sploh še ne razumemo. Razširjenost bolezni, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem, je v preteklosti prav zaradi rednega cepljenja upadla, zato državljani teh bolezni ne dojemajo več kot smrtno nevarne, kar lahko so. Posledično se premalo zavedajo pomembnosti cepljenj pri reševanju življenj in tveganj, povezanih z necepljenjem. Drugi razlogi so tudi pomanjkanje zanesljivih informacij in v nekaterih primerih nezaupanje v posredovalce razpoložljivih informacij, manjše sprejemanje možnih tveganj, povezanih s cepljenjem zdravih oseb (zlasti otrok), nerazumevanje koristi cepljenja za posameznika in skupnost ter medijske polemike o varnosti cepiv, ki jih spodbujajo dezinformacije. S komunikacijskimi tehnologijami, ki omogočajo hitro in enostavno širjenje sporočil na globalni ravni ter stalen dostop do morebitno nezanesljivih informacij na spletu, so nastale nove platforme, ki še hitreje širijo strah in dezinformacije o cepivih in cepljenju. Skupine, ki pozivajo proti cepljenju, v več državah članicah EU s pomočjo družbenih in tradicionalnih medijev pridobivajo na popularnosti ter vplivajo na javno mnenje in politiko.

Nedavno objavljeno poročilo o zaupanju v cepiva v EU¹ navaja, da je navzlic temu, da večina državljanov v EU še vedno verjame v pomen, učinkovitost in varnost cepiv, zaupanje v cepiva v evropski regiji Svetovne zdravstvene organizacije (v nadaljnjem besedilu: SZO) nižje kot v drugih regijah ter da je več držav članic v zadnjih 20 letih doživelo nevaren upad zaupanja, kar lahko delno pojasni uničujoče izbruhe ošpic v nekaterih državah članicah EU.

¹

https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_confidence_en.pdf

Posledice nezadostne imunizacije

Splošna stopnja imunizacije se med državami članicami EU občutno razlikuje in številne ne dosegajo 95-odstotne imunizacije, ki je potrebna za doseganje skupinske imunosti za ošpice. Najbolj nazoren prikaz tega je dejstvo, da je le šest držav EU/EGP v letu 2017 doseglo vsaj 95-odstotno imunizacijo za obe dozi cepiva, ki vsebuje virus ošpic².

Več držav članic EU in njihovih sosed se zato trenutno sooča z nevidenimi izbruhi bolezni, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem. Samo leta 2017 se je več kot 14 000 oseb v EU okužilo z ošpicami, kar je več kot trikrat toliko kot leta 2016. V zadnjih dveh letih je zaradi ošpic umrlo vsaj 57 ljudi, dve osebi pa zaradi davice. Evropa pri doseganju dogovorjenih ciljev SZO o izkoreninjenju ošpic ni uspešna.

Posledica nezadostne imunizacije je tudi to, da v EU še vedno obstaja tveganje za ponovni vnos poliovirusa, kar ogroža status Unije kot območja brez otroške paralize.

Vsako leto je v EU zabeleženih približno 33 000 novih primerov raka materničnega vratu in 15 000 smrtnih primerov zaradi te vrste raka³. Večina primerov raka materničnega vratu je posledica okužbe s humanim papilomskim virusom (HPV)⁴ in število takih primerov bi lahko drastično zmanjšali s cepljenjem proti temu virusu^{5,6}.

² <https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/vaccination-coverage-second-doses-measles-containing-vaccine-country-eueea-2017>

³ <https://ecdc.europa.eu/en/human-papillomavirus/factsheet>

⁴ <https://www.scrip.org/journal/PaperInformation.aspx?paperID=84214>

⁵ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/vaccines-and-immunization/news/news/2018/10/hpv-vaccination-protecting-girls-now-from-cervical-cancer-in-their-future>

⁶ <https://www.uptodate.com/contents/human-papillomavirus-vaccination>

OBRAVNAVA KLJUČNIH PREPREK ZA UČINKOVITO IMUNIZACIJO TER DEJAVNIKOV, KI JO SPODBUJAJO

Pri odzivanju na nizke stopnje imunizacije je treba najprej razumeti mehanizme, ki prispevajo k nizki precepljenosti v Evropi.

Iz nedavno objavljenega poročila o organizaciji in zagotavljanju storitev cepljenja v EU⁷ je razvidno, da države članice nezaupanje v cepljenje navajajo kot eno izmed glavnih ovir za učinkovito imunizacije proti ošpicam in učinkovito izvajanje programov cepljenja v otroštvu. Kot druge ovire navajajo neuspelo vključevanje ranljivih skupin prebivalstva, na splošno prenizko stopnjo ozaveščenosti, nezadostno usposobljenost ali nezaupanje v cepljenje med zdravstvenimi delavci, organizacijo, zagotavljanje in financiranje storitev cepljenja, kratkoročno pomanjkanje cepiv ter neobstoj nacionalnih ali mednarodnih elektronskih registrov cepljenja. Poročilo navaja protiukrepe, med drugim vključitev cepljenja proti ošpicam v javno financirane zdravstvene storitve, kampanje ozaveščanja in uporabo sistema za spremljanje cepljenj.

Kar zadeva cepljenje odraslih proti gripi, glavne ovire za učinkovito imunizacijo po poročanju držav članic vključujejo pomanjkljivo ozaveščenost širše javnosti, pri čemer se ljudje ne zavedajo potencialno resnih posledic okužbe, pa tudi povezano vprašanje nezaupanja v cepljenje/gibanj proti cepljenju in samoplačništvo. Medijske kampanje za večjo ozaveščenost širše javnosti in zdravstvenih delavcev bi bile po mnenju držav članic lahko dejavnik, ki bi spodbujal učinkovito imunizacijo proti gripi.⁷

⁷ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_services_en.pdf

Nedavno objavljeno poročilo strokovne skupine za učinkovite načine vlaganja v zdravje⁸ kot glavne pozitivne dejavnike, ki vplivajo na precepljenost, navaja dostop do zanesljivih informacij o cepljenju, pozitivna medijska sporočila, vzpostavitev zaupanja v zdravstvene ustanove in ponudnike zdravstvenih storitev ter v cepljenje, kot glavne negativne dejavnike pa govorice in mite, ki spodbujajo zaupanje v cepiva, ter neodzivanje nekaterih ponudnikov zdravstvenih storitev na te mite in pomanjkanje strokovno utemeljenega svetovanja.

Eden od dejavnikov, ki se spreminja in na splošno vpliva na zdravstveno varstvo in posledično na področje cepljenja, je zdajšnja digitalizacija sektorja zdravstvene oskrbe. Kar zadeva cepljenja, je razvoj elektronskih informacijskih sistemov za imunizacijo, ki jih je pred koncem leta 2016 uvedlo osem držav članic na nacionalni ravni, več drugih pa na podnacionalni ravni, eden od glavnih dosežkov digitalizacije⁹. Ti sistemi bi z optimizacijo kakovosti podatkov o stopnjah imunizacije ter identifikacijo vrzeli pri cepljenju in nezadostno cepljenih skupin prebivalstva lahko zelo izboljšali javno preskrbo s cepivi, z dodatnimi storitvami, kot so sistemi pošiljanja opomnikov, pa tudi stopnje imunizacije. Z uporabo teh sistemov pa so se razkrila nova področja nasprotujočih si interesov, zato je potrebna nadaljnja razprava o področjih, kot so varstvo podatkov in pravice posameznikov, etika in primerljivost sistemov.

⁸ https://ec.europa.eu/health/expert_panel/sites/expertpanel/files/020_vaccinationpgms_en.pdf

⁹ <https://ecdc.europa.eu/sites/portal/files/documents/immunisation-systems.pdf>

VPRAŠANJA IN TEME ZA RAZPRAVO

Svet naj glede na navedeno obravnava naslednja vprašanja:

1. Nedavna študija¹⁰ je pokazala, da je nezaupanje v cepljenje v nekaterih državah članicah upadlo, v drugih pa je v porastu. Izbruh ošpic, ki ga Evropa doživlja zdaj, dokazuje, da nezaupanje v cepljenje, ki je lahko razlog za nizko stopnjo imunizacije, predstavlja resno čezmejno grožnjo zdravju v Evropi. Kako se razlogi za nezaupanje v cepljenje razlikujejo med državami članicami in kako bi se lahko odzvali nanje? Kaj je potrebno za sistematično preprečevanje nezaupanja v cepljenje in nizkih stopenj imunizacije v Evropski uniji, da bi odpravili to čezmejno grožnjo zdravju? Ste na nacionalni ravni identificirali prakse, ki so se izkazale kot najboljše za povečanje imunizacije? Lahko predstavite primer učinkovitega ukrepa, ki bi ga lahko izvedle tudi druge države članice?
2. Hitro širjenje sporočil in enostaven dostop do informacij na spletu ustvarjata platformo za nasprotnike cepljenja, širši javnosti pa tudi vse bolj otežujeta prepoznavanje verodostojnih virov informacij o cepljenju. Kako bi države članice najbolj poenotile boj proti dezinformacijam in lažnim novicam o cepivih in cepljenju v medijih in zlasti na spletu?
3. Zdajšnja digitalizacija je gonilo sprememb v vseh delih sistemov zdravstvene oskrbe. Katere so po vašem mnenju koristi in izzivi digitalizacije na področju cepljenja in kako bi digitalizacijo lahko izkoristili za povečanje stopnje imunizacije?

¹⁰ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_confidence_en.pdf